

sosialurin

Móðurmerkið

V
I
K
U
S
K
I
F
T
I
Ð

Ritstjóri:
Hans Thomsen

Á borðinum liggja í einum hurlivasa: tóm patrónhýlki, sum teyma av brendum krúti, eitt piðað seyðabein, eitt landkort, ein fráboðan, eini jarnbúgvinn týggir, sum rúka av sveitta og ein tjúkk breyðflis. Men á einum beinki úr færligum plankaviði við bakinum aftrat vindeygakarminum situr ovastin fyrri reiðliðinum: Nikolka Kosjevoj. Teir stivu, lofnaðu fingrarnir halda á einum blýanti. Framman fyrri honum á borðinum liggur saman við nøkrum gøtuuppsløgum eitt hálvt útfyllt spurnarblað. Á tí grovliga skrubbata pappírsarkinum stendur stutt og greitt: Kosjevoj, Nikolaj, reiðliðs-ovasti. Búnaðarmaður. Limur av Komsomol. Har aldurin eigur at staðla, prentar blýanturin sinniliga: 18 ár.

Herðabreiður er Nikolka og tykist eldri enn hann er. Fíndur rúkkur eru rundan um eyguni og krýkin er hann sum gamal maður.

Lat tað so vera, at hann ikki er annað enn ein stórur smádrongur, ein snorutur hvølpur, eitt grønt sev, siga hinir í reiðliðinum til stuttleika, — men hvar finna tit ein oddamann sum hann? Nærum úttan miss av mannalívum hevur hann beint fyrri tveimum ránsmannaliðum og í eitt hálvt ár hevur hann staðið á odda fyrri liðinum í bardøgum og samanbrestum so væl sum nakar royndur herovasti.

Tað nívir Nikolka at vera bara átjan. Hverja ferð blýandturin kemur til handa tramans teigin, har spurt verður um aldur, drálar blýanturin á og Nikolka gerst so hummarreyður av skomm og er um at forsyndast. Pápin er kosakkur og sum hold og blóð av pápanum er eisini Nikolka kosakkur. Sum ein dreymur stendur tann dagurin fyrri honum, tá pápin á fyrsta sinni lyfti hann upp á hest. Sjálvur var hann ikki tá meir enn eini fimm—seks ára gamal.

— Halt tær í faksið, dorgur! rópti pápin, meðan mamman brosandist stóð og hugdi at í køksdurinum. Men bleik var hon og tey víðopnu eyguni reikaðu av teimum klæntasligu beinum á dreinginum, sum krøktu seg um tann skarpa ryggin á rossinum og yvir á mannin, sum helt í bokslið.

Hetta var so langt síðan. Í kriginum móti Týsklandi hvarv pápi Nikolka og fór sum undir heilt. So doyði mamman. Eftir pápan hevði

Nikolka arvað alskinn til ross, eitt markleyst dirvi og móðurmerkið á vinstra beini eitt petti oman fyrri okilin, sum eitt dúvvegg til støddar. Til hann fylti fimtan hevði hann forvunnið síma smálgu útkomu sum búnaðararbeiðsmaður, men tá so ein av teimum reyðu herdeildunum kom til biggjar bað og bønadi hann teir um at lata seg fáa eina av hesum síðu hermanskikkjunum, teir gingi í, og helt síðan við hermonnum í bardaga móti Wrangel generali. Seinasta

da áardalin og tað stálgráa spegilsblanka vatnið í ánni. Harðfórar nætur ganga aldurnar harðliga á klettin, vind-eygalúkurnar geva seg tungliga, og Nikolka plagar at billa sær inn, hvussu vatnið drivir upp gjøgnum rivurnar í gólvinum og skakar smáttuni í grund.

Annars hevði hann ætlað sær at flyta, men fekk tað ikki upp í lag, og so kom heystið. Ein morgun tað var tað gallharða frost, fór hann út á trappuna. Einans ljóðið frá styvlajørnunum hoyrdist í

óður. Hann stoyttist eftir høvðinum, av tí at brævið, sum boðberin var komin við, var merkt við trimum krossum, og hann hevði riðið fjóruti kilometrar úttan hvíld.

Nikolka las brævið, har formaðurin í bygðarsovjettini heitti á hann um at senda sær reiðliðið til hjálpar, og fór síðan innafur. Meðan hann gekk, gyrdi hann seg við svørði. Hann kendi seg so dolskan og hugsaði við sær sjálvum: »Og eg, sum havi gingið og ætlað mær at setast á skúlabeinkin aftur, og so kemur hetta harkaliðið ...

Umboðsmaðurin brigðar mær, at eg ikki dugi at stava rætt ... Kann eg kanska gera við, at eg ikki bleiv liðugur við skúlan? Hann man vera í ørviti ... Og nú skuldi hatta harkaliðið eisini koma ... Meira blóð, eg orki skjótt ikki longur at liva soleiðis ... Mær leiðist við hetta lívið ...»

So kom hann útaftur og lóddi sær byrsuna, meðan hann gekk. Ímeðan spurlupu tankarnir sum óðligir hestar við fúkandi ferð avstað: »Hevði eg bara sloppið inn í býin at fingið mær onkra rættiliga útbúgving ...»

Á leiðini út í fjósið kom hann fram við tí teyða hestinum. Tá hann bar eyga við ta svørtu blóðslóðina, sum setti út úr teim dustdálkaðu nasunum á djórinum, vendi hann sær burtur.

III

Fram við hjólsporinum á rossagøti, sum steppuvindurin hevur brýnt og bart ringir tann músagróa bløkuurtin seg og hvassagrasið reisir seg í risnum tyssum. Einaferð koyrdu teir her hoyggið til treskivøllirnar, sum lógu spjaddir um steppuna sum ravgulir slettir. Mannavegurin ringir seg fram við telegrafsteyrunum. Teir fána búrtur í tí hvíta heystartáminum, gleiva yvir dalar og gjáir. Niðan eftir tí skinandi, hála vegnum kemur oddamaðurin hjá ránsmannaliðinum riðandi á odda fyrri monnum sínum — einum hálvt hundrad kosakum frá Don og Kuban, sum ikki vilja lýða sovjetvaldið. Í trý samfull samdøgur hava teir flýttjað undan sum svangir úlvur, ið eru ríknir burtur frá seyðafylginum, eftir vegnum og ópløgðari jørð — við Nikolka Kosjevoj og monnum hansara beint í hølunum.

Mihail Sjolohov

Russiski rithøvundurin Mihail Sjolohov er føddur í 1905. Viðgittasta verk hansara er stóra frásøgnin um samfelagið hjá Donkosakkunum »Kvirr streymar áin Don« (á danskum »Stille flyder Don«) í 4 bindum. Hetta verk er filmað og mundu mangir Føroyingar siggja henda stóra film, tá hann varð sýndur her. Undir seinna heimsbardaga var Sjolohov kriggstiðindamaður á vígvøllinum hjá russiska blaðnum »Pravda«. Sögan, sum her verður prentað í Føroyskari týðing og kallast »Móðurmerkið« er úr verkinum »Sögur frá Don«. Mihail Sjolohov fekk í 1965 Nobel-virðislønina í bókmentum.

summar hevði hann ein dagin verið og svomið saman við hernaðarlaga umboðsmanninum í ánni Don. Hesin, sum hevði meitt hævðið undir bardøgnum fekk við bit og slit vent andlitinum móti Nikolka og helt stamandi fyrri:

— Tú... tú... tú ert eitt eydnisbarn!

So tók hann niður á teir sól-breindu herðarnar á Nikolka.

— Ja, tú ert sanniliga eydnuborin! Sagt verður, at eitt móðurmerki skal boða fyrri eydnu!

Nikolka læði við, so tær kritahvítu tenninar sóust. So kavaði hann úti, kom so blásandi uppaftur og rópti:

— Eg kann ikki ætla. Eg, sum misti bæði foreldrini meðan eg var litil og alt mitt liv havi trælæð fyrri bøndurnar, og so tosar tú um eydnu!... og við longum seigligum tøkum svam Nikolka einsamallur út til tað gula sandrivið hinumegin ánnu.

II

Smáttan, sum Nikolka heldur til í stendur á einum kletti við Don. Úr vindeyganum sæst út um tann grøna, yvirfloym-

kvirrini. Hann fór oman í tann litla fruktgarðin við kirsuberjatrønum og tveitti seg niður á vøllin. Døggin hevði sandrað síni gráu tára-sletti út um stráini. Hann hoyrði bóndakonuna pjátra fyrri kúnni úti í fjósinum fyrri at fáa hana at standa stilla, hoyrði tarvkálvinn yla og mjólkens smella móti mjólk-arbiðinum.

So gekk portrið og ein hundur fór at goygja. Hann hoyrði málið í deildarovastinum:

— Er ovastin fyrri reiðliðinum ivøð hús?

Nikolka reistist upp undir seg.

— Tað eri eg! Hvat vilt tú?

Her er komin ein boðberi frá kosakkunum. Hann sigur eitt ránsmannalið hava rutt sær veg henda vegin frá Salskfylkinum. Teir hava hersett garðin í Grusjinskij.

— Kom so við honum meðni.

Boðberin kom leiðandi tann rennváta, skúfroðandi hestin. Best sum var signaði hann niður á frambeinini, legði seg so surklendi á liðina og doyði. Tey glaskendu eyguni bindu at hundinum, sum goydi sum

